

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Ode 3: Ad Melpomenen

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

A] CETERA] *πάλλα*. etiam hoc genus Græcum est. Euriop. in Oreste. *ὁ πάλω ζωαίος ἕνεκα σπαιηλα-
τειν, πάλλ' ἔδερ*. id est, O prater quam quod strenuus
es ad ducendum exercitum pro muliere, cetera
nullius pretij homo. Horatius epist. ad Fuscum
Aristium lib. 1. *Excepto, quod non simul esses, cete-
ra latius*. Plinius libro 36. cap. 6. *Luculleum mar-
mor atrum alioqui, cum cetera maculis, aut colori-
bus commendatur*. Idem alibi, *Tradunt in Mysia fe-
ram esse, quæ Bonasus vocatur, equina iuba, cetera
tauro similem*. Virgil. *Aeneid.* 3. *Conferunt tegmē
spinis: at cetera Graius*. Sallust. bello Iugurth. *Man-
ris omnibus rex Bocchus imperitabat, prater nomen,
cetera populi Rom. ignarus*. Paterculus lib. poster.
de Crasso, *qui vir cetera sanctissimus, immunitq; vo-
luptatibus*, &c. M. Tull. aliter hanc sententiam ef-
ferret, ut in orat. perf. *subilem hunc oratorem, nisi
quod solum, ceteroqui recte quidam vocant Atticū*.
Idem ad Q. frat. lib. 2. *Ego me in Cumano & Pom-
peiiano, prater quam quod sine te, satis commode oble-
tābam*. Idem tamen sic locutus est in Quinctia-
na, si, ubi vulgò legitur: *sanè ceterarum rerum pa-
terfamilias & prudens & attentus: una in re minus
consideratus*: legendum est, *sanè cetera paterfami-
lias & prudens, & attentus, &c.* quemadmodum
mihi aliquando visum est.

AD MELPOMENEN Ode 3.

Se natum esse ad artem poëticam, eiusq; be-
neficio nominis immortalitatem, &
gloriam consecutum esse.

Q] *Vem tu Melpomene semel
Nascētem placido lumine videris:
Illum non labor Isthmius*

*Clarabit pugilem: non equus impiger
Curru ducet Achaico*

Victorem: neque res bellica Delijs

C] *Ornatum folijs ducem,
Quod regum tumidas cōtuderit minas,
Ostendet Capitolio:*

*Sed, quæ Tibur aquæ fertile præfluunt,
Et spissæ nemorum comæ,*

*Fingent Aëlio carmine nobilem.
Romæ principis urbium*

*Dignatur suboles inter amabileis
Vatum ponere me choros:*

Et iam dente minus mordeor inuido.

O, testudinis aureæ

Dulcem quæ strepitum Pieri temperas:

O mutis quoque piscibus

Donatura cycni, si libeat, sonum,

D] *Totum muneris hoc tui est,
Quod monstror digito praterreuntium,
Romana fidicen lyra:
Quod spiro, & placeo: si placeo: tuū est.*

Q] *QVEM TV MELPOMENE, &c.]* signifi-
cat, eum, qui ad poëticam factus sit natura, neque
clarum pugilem, neque ludis Olympicis equestri
certamine victorem, neque præstantem impera-
torem vniquam futurum: sed poetam nobilem.

P] *PLACIDO LUMINE]* oculis placidis, bene-
uolis, amicis, non obliquis, ut Callim. *ὀμματα λο-
ξοῖς*. Sappho. *λαξὸν βλέπωνσα*.

V] *VIDERIS]* aspexeris. ut supra Od. 17. lib. 2.
Seu libra, seu me scopius aspicit. coniunctè autem
sunt intelligenda *semel videris, non semel nascēte*.

I] *ILLUM NON LAB. ISTHM.]* i. certamen cu-
rule Isthmium. certamen autem Isthmium, seu
Isthmicum à Sisypho fuisse institutum Melicertæ
cadauere, quod à delphino in Isthmum, ubi sita
Corinthus est, delatum fuerat, reperto, tradunt
scriptores. certaminis præmium pinea corona e-
rat: quæ prius ex apio fuerat. Isthmia ne Corin-
tho quidem à Memmio eversa, fuisse intermissa:
sed tantisper dum ciuibus infrequens, ac deserta
fuit, à Sicyonijs fuisse procurata, atq; administra-
ta scribit Pausan. Corinth.

A] *ACHAICO]* Eléo. Virg. lib. 1. Georg. *Eliadum
palmas Epirus equarum*.

C] *CLARABIT]* clarum reddet. Vtitur hoc ver-
bo M. Tull. in poemate illo de suis rebus gestis in
secundo consulatu: *Iuppiter excelsa clarabat sceptrā
columna: & itē saepe in Arato. & Lucr. li. 3. pro ver-
bo declarādi. Hasce secundū res animi natura vide-
tur, Atque anima claranda meis iam versibus esse*.

N] *NEQVE RES BELLICA, &c.]* neque
rebus benè gestis in bello, deuictis que ac subactis
hostibus, laureatus, & aurato curru vectus trium-
phabit.

D] *DELIS]* Delphicis & Apollinaribus folijs: i.
laurea corona. Laurus enim Apollini sacra est.

O] *OSTENDET CAPITOLIO.]* hoc iccirco F] *ostendit
dicit, quia qui triumphabant, in Capitolium (ut
suprà dixi) vhebantur*.

P] *PRÆFLUUNT]* duo cod. Vatic. Tornes. Ruf-
sard. Nicot. habent *præfluunt*, quos secutus sum,
nonnulli *perfluunt*: alij, *perfluunt*, ut vulg. T. Liuius
quidem lib. 44. annal. ferè ita loquitur, ut habet
libri illi, quos primò loco commemoravi. *Duo
cingunt eam flumina: Clausula latere urbis, quod in
orientem patet, præfluens: Barbana ab regione, &c.*

C] *COMÆ]* frondes, ut infr. Od. 7. *redcunt iam
gramina campis, Arboribusque comæ*.

F] *FINGENT]* reddent, efficient. sic Virg. lib. *Aë-
neid.* 2. *nec si miserum fortuna Sinonem Finxit, va-
num etiam, mendacemque improba finget*. Sallust.
bello Catil. *quæ natura, prona, & ventri obedientia
finxit*. lege quæ annotata sunt sup. ad illum locū,
Carmina singo. Oda 2. huius lib.

A] *ÆOLIO]* Sapphico, & Alcaico. Od. 30. lib. 3.
Princeps Aëlium carmē ad Italos Deduxisse modos.

PRINCI-

A PRINCIPIS VRBIVM] Virg. in Tityro. *Verum hac tantū alias inter caput extulit vrbes, Quātum lenta solent inter viburna cupressi.* Horat. Od. 14. huius lib. *o tutela praesens Italia, dominaq; Roma.*

SVBOLVS] sic habent tres Vatic. & aliquot alij libri manuscr. & ita apud Lucret. in emendatis codicib. lib. 5. *Sine virūm suboles, sine est mulieris origo.* & apud Virg. Pollione, *Cara Deūm suboles, magnum Iouis incrementum.* Festus, & Nonius. Per Romae subolem populum Romanum significati puto.

ET IAM DENTE MIN. MORD. INVIDO] tamquam inuidia maior, ut sup. Od. 20. lib. 2. *inuidiaque maior Vrbes relinquam.* Sic & Sallustius, *Gloria inuidiā vicisti.*

DVLCEM QVÆ STREPITVM] testudinis cantum, strepitum dixit, ut epist. 2. lib. 1. *At strepitum cithara cessatum ducere curam.* & epist. 13. *nec meretrix tibia, cuius Ad strepitum salias.* sed hoc loco addidit epithetum, *dulcem:* in illis duobus non item. Petrus Victorius in commentarijs suis in lib. 2. Aristot. de arte dicendi, scribit, fortasse Horatium in eandem culpam incidisse, cum

B tibia, seu tibia & cithara cantum, strepitum nominavit, inquam Dionysius ille, qui Aeneas dictus est, cum Calliope vocem, κρωγῶν, id est, clamorem seu clangorem appellavit. Ego Horatium proprio nomine, non translato, usum esse putarim. At Aristoteles diserte dicit nomen κρωγῶν translato ab illo poeta esse positum, eamque translationem, ut vitiosam & ineptam, reprehendit. strepitum autem, quem φόρον Græci vocant, propriè conuenire inanimis, docet idem Arist. lib. β. de animo, his verbis: *ἢ δὲ φωνὴ φόρος ἢ ἐστὶ ἐμψύχου. τῶν γὰρ ἀψύχων ἔστι φωνεῖν, ἀλλὰ καὶ ὁμοίωται λέγεται φωνεῖν, ὅσον αὐλὸς, καὶ λύρα, καὶ ὅσα ἄλλα τῶν ἀψύχων.* id est, vox autem sonitus est quidam corporis animati. Inanimorum enim nihil vocem mittit: sed ex similitudine quadam vocem mittere dicuntur: exempli gratia, tibia, & lyra, & alia omnia inanimata. Quod si quis strepitum citharae translato dictum esse contendit: sic Horatium defendam, strepitum ab eo esse positum, pro eo, quod Græci περίσμα, vel κρέμων, vel quippiam simile, dicitur. περίσμα autem translato est ab hirundinis, aut cicadae strepitu. κρέμων verò verbum est fictum à re ipsa: significatque strepitum quendam edere: ex quo κρέμων citharae sonitum appellat Apollon. lib. 4. Argon. ubi de Orpheo loquitur, citharae cantu Sirenum voces auertente. Idem ibid. φόρμιγγα εὐκρέμων nominat, id est, εὐκρόν, suauiter sonantem, seu strepitem. eodem pertinet versiculus ille, quem testem producit Suidas, *Ἀλλ' ὅκα δὴ πλάκασα λοκρὶς ἐκρέζε χέλυς.* id est, sed cum pleetro Locra cithara strepuit. Ordo autem verborum hic est, O Pieri, id est, o Musa, quæ testudinis, hoc est citharae, aureæ dulcem strepitum temperas.

PIERI] vocandi casus, Græcus: qui breuis est, à recto in is. docet Seruius ad illum locum *Amarilli vocares:* in Tityro: & hunc versum profert.

TEMPERAS] moderaris, aptas, modularis, ad concentum concordem inflectis. vide annot. ad Od. 8. lib. 1.

O MUTIS QVQVE PISCIBVS] Pisceis omnibus præter scarum, & fluuiatilem porcum, mutos esse, id est, vocem non mittere scribit Aristotel. sed Mnaseas Patrensis (ut scribit Athen. lib. 8.) ait pisceis, qui sunt in fluuio Clitorea, vocales esse. Præterea Philostephanus pisceis quosdam ποικίλιος nomine, in Aorno vocem mittere tradit. Sed Pausanias Arcad. narrat se propterea, quod acceperat ποικίλιος esse vocales, ad fluuium Aornum à prima luce usque ad vesperam (quo tempore maximè vocem mittere dicebantur) commoratum esse: verum ne tenuissimum quidem eorum sonum audiuisse. Vniuersè igitur piscium genus est ἄφωνον, id est, mutum, seu vocis expertum. ex quo natus iocus ille Stratonici cithariste in quendam Propin nomine, citharædum, magna quidè corporis statura, sed imperitum artificem: μίχας Ἰχθύς, id est, magnus piscis. piscem nominavit δὲ τὴν ἀφώνιον, inquit Athenæus, propterea quod nihil caneret, quod quidem esset ἀζήλοδον. significat autem Horatius, se beneficio musæ poetam esse, non sua virtute, sed ingenuo, cum ea possit etiā pisceis, qui sunt natura muti, vocales, atque adeo musicos efficere.

CYCNI.] Plato in Phædone cycnos vult esse cum in omni reliqua vita, tum maximè mortis tempore musicos, & canoros. sic enim apud illum loquitur Socrates, *ἀλλὰ φερέσθε μὴ δυσκολοῦν τὸν πνεῦμα διακίμαι, ἢ ἐν τῷ πνεύματι βίω, καὶ, ὡς εἶπες, τῶν κύκνων δοκῶ φαυλωτέρους ὑμῖν εἶναι τῶν μαυροῦντων: οἱ ἐπειδὴν ἀφώνιοι, ὅπ δὲ αὐτὸς ἀποθανεῖν, ἄδοντες καὶ ἐν τῷ πνεύματι χρόνω, πῶς δὴ πλείονα καὶ μάλιστα ἀδονοῦσι γρηθότες ὅπ μέλλουσι πνεῦμα τὸν θεὸν ἀπέμειναι, ἢ περὶ εἰσι θεράποντες.* mox subiicit *ἀπὸ οἰματὸς Ἀπόλλωνος ὄντες,* id est, sed veremini, ne amariore, atque iniquiore animo sim, quam superiore vita fui: atque (ut apparet) ego vobis diuinandi scientia deterior cycnis esse videor: qui, ubi senserint sibi moriendum esse, cum antea canere soliti sint, tum illo tempore plurimum, & maximè canunt, latentes se statim ad Deū, cuius famuli sunt, abituros: Lucianus autem in libello περὶ τοῦ ἠλεκτρῶν, ἢ τῶν κύκνων, significat, totum illud esse fabulosum de electro, & de cycnorum cantu apud Eridanum. Nam irridet eum nauta, qui putat quosdam homines canendi scientia, & facultate præditos, eo loco in auis fuisse commutatos, atque iccirco etiam nunc canere, musicæ non oblitos. Helianus lib. 1. ποικίλιος ἴσθρ. omnino nihil à Luciano distidet. sic enim scribit de cycnis: *ὅπ δ' εἰσι φιλοδοί, τῶ π μὲν ἠδὴ καὶ περὶ ῥύλληται. ἐξο δ' ἀδονοῦσιν κύκνω ἐκ ἠκαστα: ἴσθρ δ' ἄλλος, περὶ στυταὶ οὐδ' ὅπ ἀδονοῦσιν, καὶ ὠδικοῦται, ὅταν ἢ πνεῦμα τὸν κατὰ σφῆν τῶ βίου,* id est, Cycnos autem canendi studio teneri, hoc quidem iam etiam omnium sermone vulgatum est. Ego autem canentem cycnum audiui numquam, & fortasse neque alius quisquam. sibi igitur omnes persuaserunt cycnum canere, aiuntque eum illo maxime tempore, maxime vocalem, & maxime canorum esse, cum agit supremum vite diem. & Plinius cap. 23. lib. 10. *Olorum morte narratur flebilis cantus, falso, ut arbitror, aliquot experimentis.* Secutus igitur est Horatius opinionem vulgi, præsertim veterum poetarum testimonio confirmatam. Lucretius lib. 3.

u ij proem.

A proœm. quid enim contendat hirundo Cygnis? Idem lib. 4. *Parvus ut est cycni melior canor, ille gruum quam Clamor in ætheris dispersus nubibus Austri. ibidem, Nec simili penetrant aureis primordia forma, Cùm tuba depresso grauius sub murmure mugit: Vallibus, & gelidis orti cycni ex Heliconis Cùm liquidam tollunt lugubri voce querelam.* Virg. Mœt. *Vare tuum nomen, (superet modo, &c.) Cantantes sublimiferent ad sidera cycni.* Idem lib. 7. *Æneid. Ceu quondam niueliquida inter nubila cycni Cùm sese è pastu referunt, & longa canoros Dant per colla modos: ad quem locum Seruius notat: Secundum Plinium, qui ait in naturali historia, cycnos ideo suauius canere, quia colla longa & inflexa habent: & necesse est eluctantem vocem per longum & flexuosum iter varias reddere modulationes.* Ex quo δουλιχόδειροι dicuntur ab Homero, id est, δουλιχάχνης. Postremò Plutarchus lib. εἰ πορευθ. πολιτ. ex eadem opinione scripsit illa: Οὕτως ἐπὶ τὸ παράπειν καὶ λέγειν μάλλον ἀνθρώποις, ἢ κύκνοις τὸ ἀδειν μέχρι τελευτῆς καὶ φύσιν ἐστὶν, ἢ ἀφαιρῶν τὴν παράξιν, ὡς αἰσθ. πινά λύραυ σύντονον: id est, Itaque quoniam agere, & dicere hominibus magis, quàm cycnis canere vsque ad exitum vitæ consentaneum naturæ est, non est ea res omittenda, tanquàm lyra quædam contenta. Quem Plutarchi locum mihi Germ. Valens indicauit.

B QVOD MONSTR. DIG. PRÆTERE] notum illud est de Demosthene, qui illo susurro (ut ait M. Tull. Tuscul. 5.) aquam ferentis muliercula ut mos in Grecia est, insusurrantisque alteri, hic est ille Demosth. ἑμπερὶ τοῦ δήμου δῆμιος, delectari se dicebat.

ROMANÆ FIDICEN LYRÆ] epist. lib. 1. ad Mæcen. 3. *Libera per vacuum posui vestigiâ princeps, Non aliena meo pressi pede, &c.* Idem Oda 30. lib. 3. *Dicar quæ violens obstrepit Ausfidus, Et quæ pauper aqua Daunus agrestinum Regnavit populorum, ex humili potens, Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxisse modos.*

DRVSI LAVDES.

Ode 4.

C *Valem ministrum fulminis alitem,
Cui rex deorum regnum in aueis
vagas
Permisit expeptus fidelem
Iupiter in Ganymede flauo,
Olim iuventas, & patrius vigor
Nido laborum propulit inscium:
Vernique, iam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus
Venti pauentem: mox in ouilia
Demisit hostem viuividus impetus:
Nunc in reluctanteis dracones
Egit amor dapis, atque pugnae:
Qualém ve letis caprea pascuis*

D *Intenta, fulua matris ab ubere
Iam lacte depulsum leonem,
Dente nouo peritura, vidit:
Videre Rhæti bella sub Alpibus
Drusum gerentem, Vindelici: (quibus
Mos vnde deductus per omne
Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, querere distuli:
Nec scire fas est omnia) Sed diu,
Latèque victrices cateruæ
Consilijs iuuenis reuictæ
Sensere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus
Possit, quid Augusti paternus
In pueros animus Neronis.
Fortes creantur fortibus, & bonis:
Est in iuuenicis, est in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquila columbam.
Doctrina sed vim promouet insitam:
Rectique cultus pectora roborant:
Vt cumque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpa.
Quid debeas, ô Roma, Neronibus
Testis Metaurum flumen, & Asdrubal
Deuictus, & pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris:
Qui primus alma risit adorea,
Dirus per vrbeis Afer ut Italas,
Ceu flamma per tedas, vel Eurus
Per Siculas equitauit vndas.
Post hoc secundis vsque laboribus
Romana pubes creuit: & impio
Vastata Pænorum tumultu
Fana deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Annibal,
Cervi luporum prædâ rapacium
Sectamur vltro quos opimus
Fallere, & effugere est triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Illo
Iactata Tuscis equoribus sacra,
Natósque, maturósque patres
Pertulit Ausonias ad vrbeis,*

Duris